

MANUEL LUGRÍS FREIRE

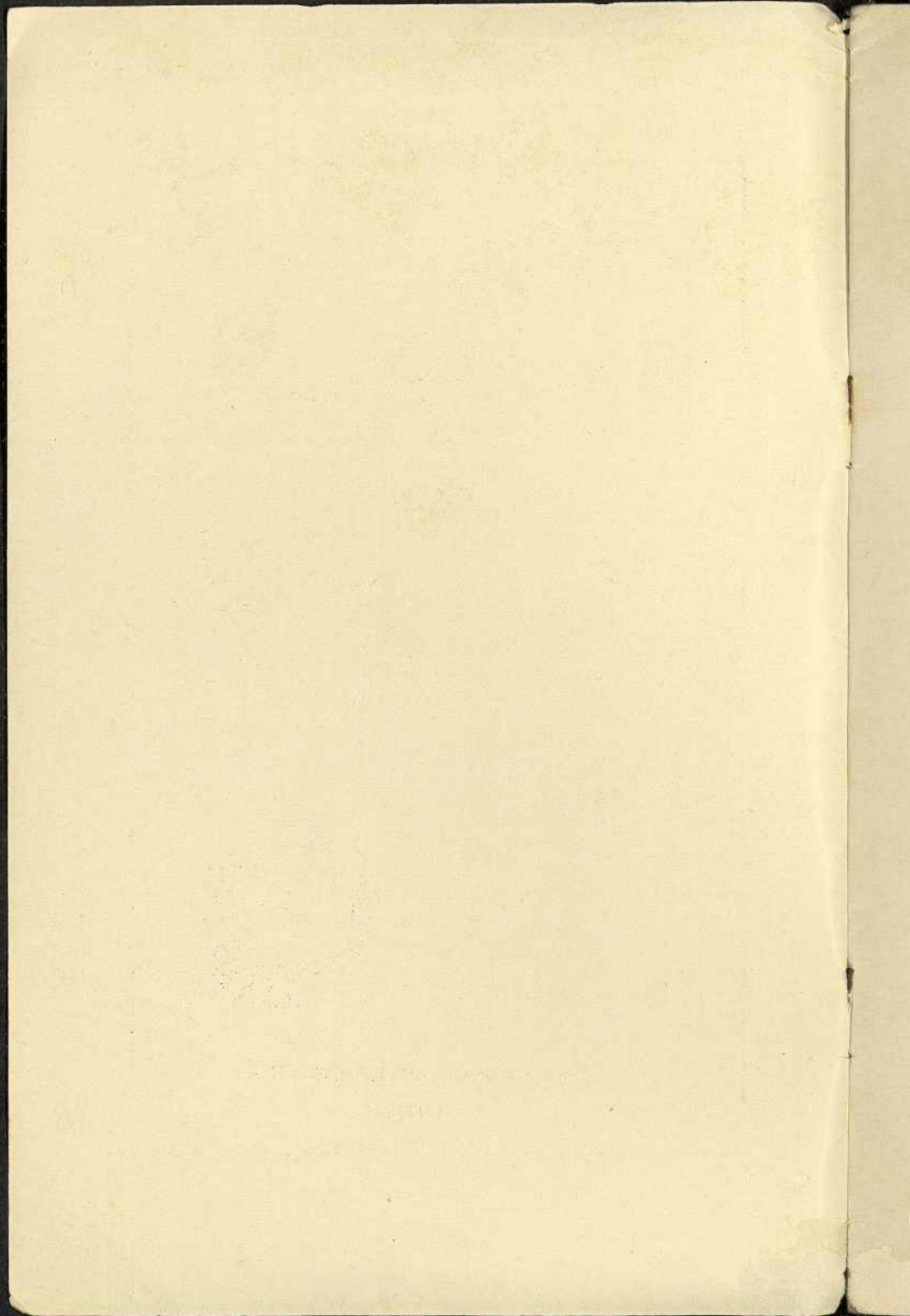
AS MARIÑAS

DE SADA

HOMENAXE Â SOCIEDADE
SADA Y SUS CONTORNOS

Imp. ZINCKE HERMANOS
A CRUÑA

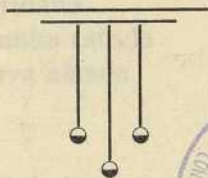

AS MARIÑAS DE SADA

POR

MANUEL LUGRÍS FREIRE

Homenaxe â Sociedade
SADA Y SUS CONTORNOS

Imp. ZINCKE HERMANOS

A CRUÑA

PB 074-3
CB 11032881
Titu. 602822

R 1141

AS MARINAS DE SADA

POR

MANUEL LUGRIS FREIRE

Homenaxe á Sociedade

SADA Y SUS CONTORNOS

Imp. ZINCKE HERMANOS

A CRUA

NOVA ESTRELA

Aló nas terras de lonxe
A moxedá mariñana
Quixo poñer unha estrela
No ceo da Terra amada.

Pra subir a tal altura
Escada non se inventou,
¡Que a donde están os luceiros
Solo en soños se chegou!

Mais no ceo da Mariña
Esa estrela brila xa...
«Sada y sus Contornos» gloria
Nas almas espallará.

Foi o amor pol-a enseñanza
Quen hasta os ceos subeu:
¡O amor ê a forza xigante
Que a humanidá descubreu!

Y-esa estrela xa alumea
Con tan meigo resprandor
Que ten lume de progreso
Aceso en ansias d' amor.

¡Escolas libres de Sada!
Fillas dos homes do mar,
Faro que enseñas o rumbo
De progreso e libertá;

Escolas libres de Sada,
Benia á quen vida vos dou.
Os seus nomes levaremos
Gardados no corazón!

A FALA E A TERRA

Leído no xantar con que SADA Y
SUS CONTORNOS festexou os pri-
meiros exámenes das escolas o 8 de
xulio de 1928.

Nunca soñei que para min chegara
Este día de luz e de ledicia.

O corazón tremante, a yalma chea
De fonda gratitude, de tal xeito
Que inda na fala doce e querendosa
Da miña Celtia amada, non encontro
Forma doada en que poder decilo.

¡Oh! fada benfeitora, que fixeche
Que n-esta patria, cal ningunha linda,
Rodeado d' irmans, eu escoitara
Agarimosas falas, que sanaron
Para sempre as feridas, que na loita
D' amor e libertá fun recollendo.

Mariña meiga, Sada idolatrado,
Centro do meu amor, sol querendoso
Que a miña yalma d' ilusiós enchiche;
Augas ledas da ría, rabaleiras
Que vos mirades na espellante linfa;
Somas amadas dos que amigos foron
Nos craros días da niñez, e que hoxe
Aquí non vexo, porque o duro fado,
Cumprindo a lei da morte, arrebatounos;
Ben me pagades, ben, o amor sin nome
Que sempre no meu peito vive aceso.
Gracias, irmans, amigos xenerosos,
Nobres fillos da terra mariñana,
    Que con man cariñosa
D' este xeito xentil m' agasallades.

¿E quen son eu? Un tolo namorado
Das cousas santas d' esta terra miña;
Alma que soña en tempos que xa foron
En que coidei vivir, cando Galicia
Da Europa occidental a madre fora;
Cando acendeu de Ossian o númen bárdico,
Que os mais remotos feitos nos relembra;
Cando de Erin e Gales, no seu berce
Deulle o bico subprime da saudade;
Cando nas terras de Santiago, sacras,
Os trovadores e xuglares deron
O formento de lus á toda a Iberia
Pra que mais tarde de Camoês na lira
O verbo de Galicia resoara,
Sendo o fermento da nación grioriosa

Que a nosa lingua cobizosa cuida;
Cando n-aqueles días abafantes
Do feudalismo vil, Roi das Mariñas
Dende o frorido Láncara chamaba
Aos mariñas, para que en loita dura
A santa libertade conqueriran...
¿E quen son eu? Un humilde fillo
D'esta terra enmeigada; unha alma tola
A forza de querer, d'arelas chea;
Sentindo, sí, o orgulo de ser nado
N-esta terra fermosa, e conquerindo
Para o galego a dinidá suprema
De quen ten patria, e no concerto humano
Debe ser un factor do seu progreso.

Fillo eu son do traballo. En terra allea,
Na amada e farturenta illa de Cuba,
Comín tamén o pan acedo, amargo
Da emigración, e no dorido peito
Aniñaron tristuras e saudades,
E conocín da dôr os acidumes,
E de loito visteu meu pensamento.

E aquí tornei en busca da meiciña
Que soilo a Terra Nai dona aos seus fillos;
E fun soldado das patriotas hostes
Que a dinidá de terra procuraban.
Eu non sei, en verdade vol-o digo,
Porque á este vello soñador e tolo
D'este xeito xentil agarimades.

Unha fala armoñosa cal ningunha,
Doce e brandiña se d'amores fala;

Graciosa, churrusqueira e maliciosa
Cando da raza o humorismo enxerga;
Alta e sonora, esgrevia com'o grego
Cando os feitos altísimos recorda.
Fala dos trovadores medioevales
Ateigados d'amor e fidalguía,
Fala d'Alfonso o Sabio e de don Dínis,
De Camoens o sublimado verbo,
Fala da Santa Rosalía, madre
De quen da Celtia nos altares reza;
Verbo ardente de Curros, que aos tiranos
En estalantes versos combatira;
Fala d'ouro na iarpa rumorosa
Do grorioso Pondal. Fala nascida
Da nosa mesma entraña, onde latexan
As inmorrentes ansias de Galicia.
Fala en que miña nai m'acariciaba,
Fala sempre bendita.
Ese é o verbe divino en que compuxen
Os meus humildes e saudosos versos;
E s'eles teñen un interno ritmo,
E unha enxebreza nobre os valorase
Non é de min o subrimado acento
¡E' samente o rumor da esgrevia fala!

Nin nas dormidas augas do mar Caspio,
Nas terras onde Ormuzd deu a palabra
De vida; nin nas costas relumantes
Do heleno mar, onde o loureiro escuro

Dá fresca soma ao pampillal fecundo,
E ao lonxe vense as espalladas illas
Do mar Exeo en brétemas envolto,
Onde d'Homero os cánticos ainda
Parecen resoar sub o arboredo.

Nin nas veigas poéticas d'Italia
Onde o pastor fai pitos d'ameneiro
Namentras as ovellas van triscando
A herba mol, na tarde melancónica;
Nin da Helvetia nos eidos apeosos
Onde os lagos, cinguidos de pinares,
Semellan un espello adrede posto
Pra neles retratar os craros ceos;
Nin na Armórica irman, nin nas campiñas
Da terra lusitana, eidos amados
Para quen teña un ancestral debezo
Da nobre raza de Breogan famoso;
En ningures, en fin, atopar pódese
Terra mais chea de dozura eglóxica,
Obra mais acabada e mais perfeita
Filla da inspiración do Ser Supremo
Na alborada inicial e criadora.
En ningures, a fé, hai mais lindura
Que nas terras da Celtia, onde á Mariña
É unha valiosa, escentilante xoya.

Vide connigo ao Couto. Contemprade
A tendida campiña, os fonchos montes
Ata o cume cubertos d'arboredos.
Polo vello camiño de Betanzos
Vese o antigo e romántico mosteiro
Do prácido Bergondo, ao pé d' un castro
Cuberto de piñeiros e toxearas,

Eterno vixilante do Pedrido
Por onde pasa a ría mariñana
Que sube ata os caneiros d' Espenuca.
Dentro da igrexia do mosteiro óucese
O queixume das cántigas dos freires
Que noutrora tiveron agarimo
N-aquel lugar do paradiso espello;
E nas molladas laxes, inda resoan
As esporas de nobres e fidalgos
Que en procura do ben e de repouso
Diante o altar do Salvador pregaban.
Alo, no fondo, a enmeigadora aldea
De Lubre; o souto de Samoedo, escuro;
A Braña tapizada de milleiras,
Con graciosas ringleiras d' ameneiros
Onde as xunqueiras dan â verde alfombra
Ese tono do mar d' augas profundas.
Levade a vista cara â Cruña; entonces
Veredes un camiño que branquea,
E acaron d' el, Seixeda, o Tarabelo
Osedo encantador; mais aló enriba
Os soutos de Soñeiro. Pol-a dreita
O arboredo ridente de Mondego,
De Mosteirón o branco caserío;
E os altos pazos de Meirás, outeando,
Que pecha o paradiso da Mariña
Vivindo da beleza degorante.

¡Lugar de Riobao! curruncho amigo
Onde ao fondo Vei vive encantado
E onde, segun a tradicion nos conta,
Dentro as ruinas d' unha chouza había
Unha furnia segreda, pr' onde as meigas
Despois d' estar no Quenlle divirtíndose,

Fuxían a dormir, cando da aurora
A nidia lus as sombras esvaía.

Mais, vide acó, amigos; alí en baixo
Está a vila fermosa, a vila amada,
—Gardada por Fontán, irman querido—
Cinguida da campiña milagreira,
Bicada pol-as augas azulosas
D' unha ría diviña. Honesta e limpa
Com' unha prata, e de brancura inmacula
Cal unha virxe no nupcial cortexo.....

¡Esta é a vila natal, este é o meu Sada,
Patria de bendición, a musa céltica
Que deu forza e calor, azos e esperanza
A miña yalma nas mais nobles loitas;
Ese é o centro vital dos meus querereres,
Onde o niño materno agarimoume,
Tabernáculo santo dos afectos
Que levarei en min, mentras a vida
Deixe bater o corazón magoado.

Decíme agora, meus irmans e amigos,
Se nos meus versos, cando á Terra canto,
Unha faísca de beleza vedes
Será que neles se refrexa a vida,
A lindura inmortal da terra nosa.
¡Non son eu o poeta! A poesía
Está nas veigas da sadense terra,
Nas espellantes augas do seu mare,
Nas noites de luar, nas alboradas
Cando se visten de douradas brétemas
O alto Breamo i-o frorido Outeiro,
Ou cando o sol esplendoroso loce
En rayolas d' amor á Natureza.

Nunca soñei que para min chegara
Este día de luz e de ledicia...
Gracias irmans, amigos xenerosos!
Se no meu corazón pudera lêrse
Veríades que n-el o amor resolve
E concreta o ideal d' un infinito.
Non sei mais que dicir! Saúde e sorte;
Que veña a nós a santa Libertade,
Que en vida e morte noso amparo sea.

¡MIÑA TERRA!

Terra nativa da mariña
onde pasei a infancia miña,
que nunca borrar puiden do amante corazón;
quero cantar en dóce trova
buscando agora a rima nova
en ledas armonías e fonda inspiración.

Hei de cantar â miña terra
sempre vizosa, onde se encerra
do paradiso bíblico a fronda virxinal,
coas suas augas trasparentes
nas que as estrelas relucen
fan de meigas mil xogos sobre o limpo cristal.

Os ameneiros abanean
e nas suas polas s'arrandean
o merlo asubiante i-o ledo verderol,
mentras as frores encantadas
vense nas augas retratadas
sentindo nova vida â lus do craro sol.

Pequenas lanchas navegando
van pol-a ría, branqueando
o picudo velame que rompe o limpo azul,
mentras agarda na ribeira
do pescador a compañeira
que ve bicar as ondas no ribazo de Pul.

Maino, mainiño en Gandarío
xemen as ondas de cotío
entoando as cantigas de misterioso son,
como se Venus deslumbrara,
espido o corpo, a linfa crara
das augas, no curruncho da eólica mansión.

¡Qué terra linda esta de Sada
onde natura entusiasmada
verteu a fermosura con farturenta man!

veigas e soutos e cortiñas,
as rabaleiras e as campiñas,
d'amor e libertades a todos falarán.

. . . . .
. . . . .

Hei de atoparte mais fermosa,
veiga ridente, terra nosa,
que te levei gardada no mesmo corazón,
cando nas veigas encantadas
as tuas xentes libertadas
entoen as cantigas d'enxebre redención.

Quecos meus versos inspirou
Fíchole a miña saudades
Vn sempre a miña ilusión
Aminada co teu nome, tam
Aminada co teu nome, tam
Hasta o último alento, a
Que en fei se segoir a
Podes meu nome negar, de
Podes lento alixar a
Vai sempre a miña ilusión
Fíchole a miña saudades
Quecos meus versos inspirou

SADA

¡Sadal! ¡Sadal terra miña
Onde o meu berce abalou,
O teu nome levo escrito
No fondo do corazón.

Podes ferir e aldraxarme,
Podes meu nome negar,
Qu' eu hei de seguir queréndote
Hasta o último alentar.

Axuntada cô teu nome
Vai sempre a miña ilusión...
¡Fuchel-a musa sagrada
Que os meus versos inspirou!

FONTAN

Un castelo derrubado
sobre un alto penedal;
casiñas brancas e limpas
acarón da beiramar;
un ribazo outo e frorido
coma se fose un altar
onde se adora a lindura
de Nai-Terra mariñán.
Unha vila feiticeira
que mesmo nos fai lembrar
das lindas vilas bretonas
do armórico litoral...
¡Vila que arrecende a néveda
entre os recendos do mar!...
Es ben bonita e cuquiña,
miña vila de Fontán!
Mariñeiros fontaneses,
moi ben vos conoce o mar
porque sodes vencedores
das furias do vendaval;
os que aló en terras de lonxe

foron á ganar o pan,
deixan sona de barudos
honrando sempre o seu lar.
Dentro da vosa envoltura
de garrido mariñán,
péchase un alma fidalga
inxerida en lealtá.
Honrados, valentes, fortes,
non tedes na terra igual.
O mais alto honor que eu sinto
ê en chamarme voso irmán!
¡Mariñeiros fontaneses,
nobres fillos de Fontán!

Mulleriñas fontanesas
as de brandiño falar,
traballadoras e limpas
e de gracioso acenar.
¡Qué ben fixo Dios en darvos
por patria ese doce chan,
pois donde estades vosoutras
o paradiso ali está!

A mesma reina dos Anxes
a do meiguiño mirar,
cando na parroquia entrades
grande ledicia lle dá,
porque sodes, fontanesas,
mais boas que o mesmo pan.
¡Qué lindas e qué graciosas,
mulleriñas de Fontán!

O CELTA

Inda vaga de noite entre os chouzales
A soma do esforzado Lartovedo,
Que aló no altivo castro das Mariñas
Morreu loitando pol-os patrios eidos.
Inda na Fragachán, entre os carballos,
Cando nas noites enxordece o vento,
Escóitase potente, airado, forte
Himno de Libertá.

Cando era neno

A voz do celta Lartovedo ouvina,
E ela acendeu no fondo do meu peito
O santo amor da patria, que deu forma
Aos meus cativos e esmirrados versos.
—«Non sodes donos d'esquencer—decía—
Esta patria que Eibrón deixou en herdo,
E que Theut, no reparto d' este mundo,

Este chan nos donou. Nada puxeron
Os homes nesta patria. Altos desinios
Son os que fan os pobos, e nos deron
Casta, linguaxe, tradicións, espírito
P'ra figurar na loita do progreso.
Os que esquencen a patria son traidores
A' lei da natureza, â voz do ceo.
É un sagrado deber para os meus fillos
Defender ata a morte os nosos eidos.
Por eles eu morrín, e o meu espírito
O non deixálos recibeu por premio.
Un pobo que á outro imita é pobo morto;
Galicia pouco a pouco vai morrendo...
¡Fillos d' Eibrón! ¡A defendel-a terra
Contra o semita igualitario e ferol».

